

УДК 373.2.064.2

DOI: [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2025-2\(221\)-5-11](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2025-2(221)-5-11)

ЗИМАКОВА ЛІЛІЯ ВАСИЛІВНА,

кандидатка педагогічних наук, доцентка, доцентка кафедри дошкільної освіти,
Полтавський національний педагогічний університет
імені В.Г. Короленка, м. Полтава, Україна

Liliya Zimakova,

PhD in Pedagogy, Associate Professor, Associate Professor at the Department of Preschool Education,
Poltava V. G. Korolenko National pedagogical University
Poltava, Ukraine

E-mail: liliyazimakova1976@gmail.com

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0001-8066-5181>

ПАРТНЕРСЬКА ВЗАЄМОДІЯ З ДИТИНОЮ ЯК ОСНОВА СТАЛОГО МАЙБУТНЬОГО

А Розглянуто значення партнерської взаємодії між вихователем і дитиною дошкільного віку як ключового чинника її соціального розвитку та формування громадянської відповідальності. Підкреслено роль дошкільної освіти в забезпеченні сталого розвитку суспільства через упровадження педагогіки партнерства. Досліджено основні суперечності, що стримують ефективне впровадження партнерської взаємодії в освітній простір у контексті сталого розвитку: теоретико-методологічні, нормативно-правові, організаційно-практичні та психолого-педагогічні аспекти. Наголошено на важливості підготовки майбутніх вихователів до співпраці з дитиною на засадах партнерської взаємодії.

Авторка аналізує сучасні підходи до організації партнерської взаємодії в закладах дошкільної освіти (ЗДО), виокремлюючи основні методи та моделі, що сприяють суб'єктності дитини, розвитку її ініціативності, самостійності й відповідального ставлення до соціального середовища. У статті представлено педагогічний інструментарій освітнього партнерства в ЗДО в системах «діти-діти», «педагог-діти». Окремо розглянуто концепцію «керованої свободи», яка сприяє гармонійному поєднанню самостійності дитини та педагогічної підтримки. Запропоновані підходи інтегруються в навчальну дисципліну «Партнерська педагогіка», зміст якої розроблено авторкою і втілено в професійну підготовку майбутніх вихователів у ПНПУ імені В. Г. Короленка.

Ключові слова: партнерська взаємодія; партнерська педагогіка; дошкільна освіта; вихователь; педагогічне партнерство; суб'єктність дитини; методи партнерської взаємодії; професійна підготовка вихователів; освіта для сталого розвитку

PARTNERING WITH CHILDREN AS A FOUNDATION FOR A SUSTAINABLE FUTURE

S The author emphasizes that sustainable development is a global strategy and methodology that forms the basis for the future of society. Preschool education plays a key role in shaping the foundations of sustainable development, and partnering with children is an important aspect of this process. This article analyses the problem of partnering with children has been studied in several areas: psychological and pedagogical aspects; the role of preschool education in shaping the foundations of sustainable development; methods and models of partnering, international experience and partnering as factors in the development of competencies of the future.

This article identifies many contradictions that hinder the effective implementation of partnering in the context of Sustainable Development Goals in the educational process of preschool education, including theoretical and methodological, regulatory, organizational and practical, and psychological and pedagogical contradictions. Professional training of future preschool educators in partnering with children is crucial for overcoming these contradictions.

The author of this article substantiates and develops theoretical and practical training for educators implementing partnership interaction with preschool children in the context of sustainable development. She also presented a fragment of the curriculum of the discipline 'Partnership Pedagogy' for the bachelor's degree.

The educator creates conditions for the subjectivity of the child in the preschool education institution if he or she masters the concept of 'controlled freedom', technologies of cooperative learning, critical thinking, integrated learning, and pedagogical communication. This paper presents pedagogical tools for educational partnering in preschool education institutions. The article notes that by preparing for partnering with preschool children, the educator can successfully implement key Sustainable Development Goals (2030).

Keywords: partnership interaction; partnership pedagogy; preschool education; educator; pedagogical partnership; child's subjectivity; methods of partnership interaction; professional training of educators; education for sustainable development

Актуальність проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими практичними завданнями. Сталий розвиток – це не лише глобальна стратегія, а й спосіб мислення, що формує основу для майбутнього суспільства. Його сутність полягає у гармонійному поєднанні економічного зростання, соціального благополуччя та екологічної відповідальності. Реалізація цього підходу починається з наймолодшого покоління, адже саме в дитячому віці закладаються цінності, звички та моделі поведінки, які визначатимуть майбутнє планети.

Дошкільна освіта відіграє ключову роль у процесі формування основ сталого розвитку, адже саме в цей період дитина активно пізнає світ, вчиться взаємодіяти з природою, суспільством і власними емоціями. Важливим аспектом є партнерська взаємодія з дитиною – коли дорослі (вихователі, батьки) не лише передають знання, а й створюють умови для активної участі дітей в освітньому процесі. Це сприяє розвитку відповідальності, самостійності та екологічної свідомості.

Інвестуючи в якісну дошкільну освіту, що базується на принципах сталого розвитку, ми вкладаємо у формування майбутнього покоління громадян, здатних критично мислити, співпрацювати та діяти в інтересах сталого майбутнього. Тому питання партнерської взаємодії з дитиною набуває особливого значення як стратегічний складник дошкільної освіти в контексті сталого розвитку.

Аналіз попередніх досліджень і публікацій. Проблема партнерської взаємодії з дитиною в контексті дошкільної освіти та сталого розвитку досліджувалася науковцями та практиками за кількома ключовими напрямками:

- психолого-педагогічні аспекти партнерської взаємодії (дослідження емоційного зв'язку між дорослим і дитиною (Дж. Боулбі) [5]; роль дорослого у створенні безпечного середовища для розвитку ініціативності дитини (О. Кононко, Т. Піроженко); дослідження онтогенезу спілкування та готовності дитини до комунікації з партнером на різних вікових етапах (М. Лісіна); концепція «педагогіки співробітництва» у дошкільній освіті (Ш. Амонашвілі, М. Монтессорі, В. Сухомлинський);

- роль дошкільної освіти у формуванні основ сталого розвитку (формування екологічної свідомості у дітей дошкільного віку (Н. Гавриш, О. Пометун, С. Іванчук); інтеграція принципів сталого розвитку в освітні програми дошкільних закладів (Глобальна програма дій ЮНЕСКО «Освіта для сталого розвитку», парціальна програма «Дошкільнятам – освіта для сталого розвитку» (2019); соціалізація дитини та формування цінностей відповідального ставлення до природи і суспільства (І. Бех, К. Крутій, І. Рогальська, Л. Соловйова, І. Стеценко, Т. Піроженко); підготовка майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до формування у старших дошкільників навичок, орієнтованих на сталий розвиток (Н. Миськова) [1];

- методи і моделі партнерської взаємодії в дошкільній освіті (технології активного залучення дитини в освітній процес (проектна діяльність, дослідницькі методи, екскурсії, STEM-освіта тощо); взаємодія вихователя з дитиною

на засадах рівноправного діалогу та співпраці (технологія «партнерської педагогіки») (Н. Гавриш, І. Кіндрат, К. Крутій); роль батьків у партнерській взаємодії (форми взаємодії ЗДО з батьками, програми «Раннє втручання», педагогічний супровід сім'ї) (І. Кондратець, Н. Софій, Ю. Найда, О. Хартман) [2; 3; 4];

- міжнародний досвід упровадження сталого розвитку в дошкільну освіту (скандинавський досвід екологічного виховання («лісові дитячі садки»); фінська модель інклюзивної та індивідуалізованої дошкільної освіти; канадські програми формування соціальної відповідальності через партнерство між дітьми, батьками та педагогами; прагматична філософія Дж. Дьюї в організації діяльності дітей дошкільного віку у процесі освіти для сталого розвитку;

- партнерська взаємодія як чинник розвитку компетентностей майбутнього (дослідження soft skills у дошкільній освіті (співпраця, комунікація, креативність, критичне мислення) (Н. Гавриш); формування у дітей навичок партнерства, самоорганізації, відповідального вибору та активної громадянської позиції (С. Нечай); роль гри, мистецтва та експериментальної діяльності у розвитку соціальної компетентності (Л. Зімакова, І. Карпузова, Н. Ковалевська) [3].

Отже, науковці та практики розглядають партнерську взаємодію як важливий інструмент у формуванні особистості дитини, здатної жити і діяти в суспільстві, орієнтованому на сталі цінності.

Організація партнерської взаємодії в закладах дошкільної освіти в Україні у фокусі концепції сталого розвитку визначається низкою нормативно-правових документів. Назвемо основні з них:

- закони України (закон України «Про освіту» (№ 2145-VIII від 05.09.2017) визначає принципи партнерської взаємодії між учасниками освітнього процесу, зокрема співпрацю між вихователями, батьками та дітьми; закон України «Про дошкільну освіту» (2025) містить положення про взаємодію ЗДО з батьками та громадами, наголошує на важливості співпраці із сім'єю);

- міжнародні та державні стандарти та концепції (Цілі сталого розвитку ООН (2015–2030); Стратегія сталого розвитку України до 2030 року: проект – 2017; Національна доповідь «Цілі сталого розвитку: Україна» (2017); Концепція соціального залучення (інклюзії, включення) та Концепція освіти для сталого розвитку (схвалена МОН України, 2019) визначає необхідність формування в дітей відповідального ставлення до довкілля, соціальних взаємодій та участі в громадському житті через активне партнерство з дорослими); Базовий компонент дошкільної освіти України (2021), який як офіційний державний стандарт дошкільної освіти передбачає партнерську модель виховання, зорієнтовану на співпрацю з батьками та розвиток соціальних навичок у дітей;

- накази та методичні рекомендації Міністерства освіти і науки України (наказ МОН України № 1633 від 20.12.2021 «Про затвердження Базового компонента дошкільної освіти» включає рекомендації щодо організації партнерської взаємодії між педагогами, дітьми та батьками; Лист МОН

Україні № 1/9-322 від 18.05.2020 «Про організацію взаємодії педагогів із сім'ями вихованців» містить рекомендації щодо залучення батьків до освітнього процесу через партнерську комунікацію; наказ МОН України № 1070 від 16.07.2021 «Про затвердження професійного стандарту вихователя закладу дошкільної освіти» описує необхідність налагодження партнерських відносин з батьками та створення комфортного розвивального середовища для дітей);

– міжнародні документи (Конвенція ООН про права дитини (ратифікована Україною у 1991 р.) гарантує право дитини на освіту та гармонійний розвиток у співпраці з батьками та педагогами; Програма ЮНЕСКО «Освіта для сталого розвитку» визначає принципи сталого розвитку в освіті, включаючи активну співпрацю з родиною та громадою);

– локальні документи закладів дошкільної освіти (освітня програма закладу дошкільної освіти (розробляється на основі Базового компонента дошкільної освіти); положення про співпрацю закладу з батьками (регламентує форми і методи взаємодії з родинами).

Ці документи визначають необхідність партнерської взаємодії як одного з ключових аспектів сучасного підходу до дошкільної освіти, спрямованого на формування активних і відповідальних громадян майбутнього.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. У процесі аналізу теоретико-методичних основ і нормативно-правових засад партнерської взаємодії з дитиною можна виокремити низку суперечностей, які стримують ефективне впровадження цілей сталого розвитку в освітній процес ЗДО. Розглянемо їх детальніше:

1) теоретико-методологічні суперечності:

– суперечність між традиційними та інноваційними моделями виховання: у традиційній педагогіці домінує авторитарний стиль взаємодії, де дорослий виступає головним носієм знань і приймає всі рішення за дитину, а сучасна педагогіка партнерства орієнтована на рівноправний діалог, автономію та суб'єктність дитини, що часто не узгоджується із застарілими педагогічними підходами.

– суперечність між свободою дитини та необхідністю дотримання норм суспільства: партнерська взаємодія передбачає повагу до думки дитини та її самостійності, але й водночас існує потреба у формуванні дисципліни, соціальної відповідальності, що може обмежувати деякі аспекти свободи вибору дитини;

– суперечність між теорією та реальними практиками виховання: наукові концепції (гуманістична педагогіка, компетентнісний підхід, особистісно зорієнтоване навчання) активно підтримують ідею партнерської взаємодії, проте в реальній освітній практиці спостерігається недостатнє застосування цих підходів через брак підготовки педагогів або стійкість традиційних методів навчання;

2) нормативно-правові суперечності:

– суперечність між міжнародними стандартами та національними реаліями: Україна ратифікувала Конвенцію ООН про права дитини та адаптує принципи педагогіки партнерства в освітньому процесі, проте реальний рівень імплементації партнерських принципів в освітніх закладах є

нерівномірним і залежить від рівня підготовки педагогічних кадрів;

– суперечність між законодавчим закріпленням партнерства та його реалізацією в ЗДО: Закон України «Про освіту» декларує партнерську взаємодію як основу освітнього процесу, водночас на практиці педагогічні ради, адміністрації ЗДО і вихователі не завжди дотримуються цих принципів через нестачу ресурсів, бюрократичні обмеження або стереотипи;

– суперечність між правами дитини на самовираження та вимогами до освітнього процесу: законодавство гарантує дітям право на власну думку та активну участь у процесі навчання, однак навчальні програми залишаються досить жорсткими, що обмежує можливість дитини впливати на зміст і способи навчання;

3) організаційно-практичні суперечності:

– суперечність між бажанням упровадження партнерської взаємодії та недостатньою підготовкою педагогів: педагоги часто підтримують ідею партнерської взаємодії, проте не завжди мають методичні інструменти для її реалізації, а в освітніх програмах закладів вищої освіти педагогічного спрямування й досі бракує впровадження освітнього компонента «Партнерська педагогіка»;

– суперечність між очікуваннями батьків і реальним рівнем участі в освіті дитини: держава та суспільство очікують активної участі батьків в освітньому процесі, проте в багатьох сім'ях через соціальні чи економічні обставини ця взаємодія є мінімальною;

– суперечність між бажанням виховати самостійну дитину та надмірною опікою з боку дорослих: дорослі прагнуть виховати незалежну особистість, але й часто самі обмежують можливість дитини приймати рішення, бояться помилок і відповідальності за наслідки;

4) психолого-педагогічні суперечності:

– суперечність між прагненням дитини до автономії та її потребою в підтримці дорослого: дитина має природне бажання самостійності, але й водночас потребує підтримки, керівництва та емоційного зв'язку з дорослими. Це вимагає від педагога та батьків гнучкого балансу між контролем і довірою.

– суперечність між швидкими змінами в суспільстві та психологічною готовністю дитини до них: світ стрімко змінюється, і дитина має бути готовою до постійного навчання та адаптації, проте не всі діти мають однакову психологічну стійкість, що потребує індивідуалізованішого підходу у вихованні.

Отже, суперечності, пов'язані з партнерською взаємодією, є неминучими, оскільки вони відображають складність соціальних, освітніх і психологічних процесів.

Ці аспекти є основою для подальших досліджень у сфері педагогіки партнерства, тому **метою статті** є теоретичне обґрунтування та розроблення змісту теоретико-практичної підготовки майбутніх вихователів до реалізації партнерської взаємодії з дитиною як ключового чинника її соціального розвитку та становлення громадянської відповідальності в умовах освіти для сталого розвитку.

Викладення основного матеріалу. Партнерська взаємодія з дитиною є основою її гармонійного розвитку

та формування сталого майбутнього. Попри різні підходи до визначення поняття «партнерство», «партнерська взаємодія», дослідники сходяться на думці, що міжособистісне партнерство є ключовою якістю, яка дає дитині змогу ефективно взаємодіяти з іншими учасниками спільної діяльності [6, с. 16]. Воно передбачає орієнтацію на взаємоузгоджені цілі, планування та регулювання дій задля досягнення спільного результату. Партнерські відносини ґрунтуються на нормах і правилах, які приймаються учасниками групи беззаперечно. Бути партнером означає розділяти ідеї, брати участь у спільній діяльності, самостійно обираючи її форму, а також усвідомлювати власні зобов'язання та підтримувати комунікацію [7, с. 249]. У цьому ключі педагоги обов'язково повинні навчитися бути партнером дитини і набути цю ключову якість.

Одним із підходів гармонізації освітнього простору задля сталого майбутнього є концепція «керованої свободи», що поєднує педагогічну підтримку та самостійність дитини. Така взаємодія формує критичне мислення, вміння приймати рішення та співпрацювати. Поява концепції «керованої свободи» в сучасній дошкільній освіті України стикається з проблемою балансу між зоною свободи та зоною порядку в організації освітнього процесу. Важливо ознайомлюватися і запозичувати досвід європейських країн, для яких ця концепція стала освітньою традицією. Розглянемо реальний випадок із німецького дитячого садка, який на початку 2000-х років спостерігав український педагог-практикант Олександр під час участі в програмі міжнародного обміну між містами-побратимами Полтавою та Фільдерштадтом: «Хлопчик Міхаель 5-ти років будує вежу з кубиків. До кімнати заходить його мама і просить збиратися додому. Хлопчик бере з підвіконня табличку зі своїм ім'ям і ставить її біля недобудованої вежі. На запитання українського спостерігача-практиканта, що це означає, вихователь пояснив, що ця табличка біля роботи дитини є правилом і сигналом для інших «НЕ чіпати». Хлопчик знає, що він має ще два дні на добудову своєї вежі. У цей час жодна дитина, педагог чи прибиральниця не мають права прибрати цю вежу навіть за його відсутності». Починаючи з 2017 року, на лекціях із партнерської педагогіки в ПНПУ імені В.Г. Короленка ми розповідали цю історію у вигляді проблемної ситуації і просили відшукати рішення такої близької і для нашої педагогічної практики ситуації. За нашими спостереженнями ще й досі не знайшлося майбутнього педагога, який би саме так суб'єкт-суб'єктно вирішив цю ситуацію, але після вивчення освітнього компоненту «Партнерська педагогіка» одностайно і поширювачів ідеї партнерства з дитиною в рази збільшилось.

Традиційно у вітчизняній освіті на жаль дитина сприймається як об'єкт педагогічного впливу, що обмежує її активну участь у процесі навчання, виховання та розвитку, однак низка зарубіжних і вітчизняних досліджень доводять, що дитина розвивається краще, коли її сприймають як суб'єкта освітнього процесу. Цьому підтвердженням є методика Марії Монтессорі, Вальдорфська педагога Рудольфа Штайнера. Важливу роль відіграє адекватна зміна позиції вихователя

впродовж дня – від наставника до фасилітатора та активного спостерігача. У партнерській взаємодії педагог не нав'язує цілі, а підтримує дитячі ініціативи та інтереси. У сучасних умовах розвитку ЗДО в Україні оптимальний освітній простір має гармонійно поєднувати зони свободи та порядку. Надмірний контроль може пригнічувати природну допитливість і креативність дітей, водночас повна свобода без супроводу дорослого може призводити до хаосу й втрати навчального потенціалу. Партнерство між дитиною і педагогом сприяє формуванню відповідальності та самостійності. Важливо навчити дітей переходити між зонами свободи та порядку за допомогою правил і ритуалів, наприклад: *правил трьох НЕ* (*НЕ заважай; НЕ ображай; НЕ забувай повернутися до порядку*), звукових чи музичних сигналів, слів, оплесків, дзвіночків тощо) [7, с. 17–18].

Майбутні педагоги та педагогічні колективи потребують методичної підтримки в упровадженні партнерської моделі навчання. Баланс між свободою й організованим навчанням є ключем до сталого розвитку особистості, а від якості партнерської взаємодії з дитиною нині залежить, яким буде її майбутнє завтра.

Усвідомлення важливості професійної підготовки майбутніх вихователів дітей дошкільного віку до партнерської взаємодії з дитиною зумовили упровадження у Полтавському національному університеті імені В. Г. Короленка вибіркової навчальної дисципліни «Партнерська педагогіка» на спеціальності 012 Дошкільна освіта в 2017/2018 н. р., 2020/2021 н. р., і як обов'язкової – 2022/2023 н. р. на освітньому рівні «бакалавр»; як обов'язкового освітнього компоненту в 2021/2022 н. р. на освітньому рівні «магістр».

Представимо зміст освітнього компоненту «Партнерська педагогіка» для підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти (3 і 4 курси, 2022/2023 н. р.) галузі знань 01 Педагогіка/Освіта, спеціальності 012 Дошкільна освіта за освітньою програмою «Дошкільна освіта. Сімейне виховання». Схарактеризуємо навчальну дисципліну: кількість кредитів ЄКТС – 5 (150 год), лекції – 28 год, практичні заняття – 32 год, самостійна робота – 90 год, форма контролю – залік.

Мета навчальної дисципліни: сформувати у здобувачів вищої освіти теоретичні знання і практичні навички організації партнерської взаємодії з дитиною дошкільного віку, її батьками, педагогами в контексті сталого розвитку, гуманізму, дитиноцентризму та демократизму, що сприятиме розвитку ініціативності, самостійності, соціальної відповідальності та активного громадянства у дітей у майбутньому.

Очікувані результати навчання з дисципліни:

1. Характеризувати історичні, суспільні, політичні, економічні передумови розвитку та запровадження партнерської педагогіки в освітній галузі.

2. Знати сутність педагогічного співробітництва та спілкування в освітній діяльності закладу дошкільної освіти, усвідомлювати принципи та знати методи партнерської взаємодії між педагогом, дитиною та батьками, зорієнтованої на рівноправний діалог і співпрацю; знати нормативно-правову базу, що регламентує партнерську взаємодію в

дошкільній освіті у контексті сталого розвитку (закони України, міжнародні документи, Базовий компонент дошкільної освіти).

3. Використовувати технології співробітництва в організації освітньої діяльності дітей, створювати творчі ситуації, ситуації успіху, мотивувати та організовувати колективну творчу діяльність дітей тощо.

4. Володіти педагогічною технікою, методами та прийомами педагогічного спілкування, прийомами професійно-педагогічного самовдосконалення, самоконтролю, саморегуляції, толерантної взаємодії, культурою спілкування.

5. Виявляти навички критичного мислення та рефлексії щодо власної педагогічної діяльності, гнучкості у виборі методів і прийомів навчання відповідно до індивідуальних особливостей дітей, колективної взаємодії та побудови партнерських відносин із вихованцями, батьками та колегами.

Опанування дисципліни «Партнерська педагогіка» дозволить майбутнім вихователям дітей дошкільного віку усвідомити значущість партнерської взаємодії у формуванні гармонійної особистості дитини та підготуватися до професійної діяльності, зорієнтованої на співпрацю, підтримку та виховання відповідальних громадян майбутнього.

Представимо зміст навчальної дисципліни «Партнерська педагогіка».

Змістовий модуль 1

Теоретичні засади партнерської педагогіки як освітньої технології

Актуальність технології. Принципи педагогіки партнерства. Науково-педагогічні ідеї педагогіки партнерства: навчання без примусу (Ш. Амонашвілі, В. Сухомлинський, В. Шаталов), ідея важкої мети (В. Шаталов), ідея опори (В. Шаталов), вільний вибір (Ш. Амонашвілі, В. Шаталов), ідея великих блоків (В. Шаталов), інтегрований підхід (Н. Гавриш), дитиноцентризований підхід (С. Білецька) тощо. Переваги та недоліки технології.

Технологічна сутність новації педагогіки партнерства (співробітництва). Принципи партнерської педагогіки. Передумови введення партнерської взаємодії в освітній простір України. Сутність партнерського трикутника: педагог-діти-батьки.

Змістовий модуль 2

Практичні засади реалізації технології партнерської педагогіки у ЗДО

Технологія кооперованого навчання. Варіанти кооперованого навчання: STAD (Student teams-Achievement divisions, букв. «команди учнів-бригади для підвищення результатів»); TGT (Teams-Games-Tournament, букв. «команда-гра-турнір»); метод «американської мозаїки» (Jigsaw); модель «Вчимося разом» (Learning together). Умови кооперованого навчання. Лепбук – інтерактивна тека для кооперованого навчання дошкільників. Заняття-змагання у ЗДО.

Технологія колективного навчання: а) колективно-групо-парно-індивідуальний, або колективний спосіб навчання (КСН); б) групо-парно-індивідуальний, або груповий спосіб навчання (ГСН). Організація партнерської взаємодії в малих групах дітей дошкільного віку (І. Кіндрат). Організація

освітнього середовища на принципах інклюзії та партнерства.

Технологія розвитку критичного мислення. Технологія навчання (едакації) як дослідження. Інтегральна технологія. Умови інтеграції у ЗДО. Технологія інтегрованих занять у ЗДО (Н. Гавриш). Інтегроване заняття на формування нових знань. Сюжетні та ігрові інтегровані заняття на закріплення знань. Карти розумових дій у плануванні освітньої партнерської діяльності учасників освітнього процесу. Інтелектуальні карти для організації партнерської взаємодії дітей і педагога.

Технологія формування творчої особистості. Технологія повного засвоєння. Технологія концентрованого навчання. Технологія колективної розумової діяльності.

Змістовий модуль 3

Сталий розвиток через суб'єктність дошкільника та культуру педагогічного партнерства

Суб'єктність дошкільника в освітньому просторі ЗДО. Дошкільник як суб'єкт життєдіяльності. Онтогенез образу «Я» у дошкільника і розвиток Я-концепції. Методи та прийоми розвитку свідомості дитини у педагогічному спілкуванні.

Значення педагогічного спілкування у вихованні самосвідомості дошкільника. Самосвідомість та її роль у становленні особистості дошкільника. Ціннісне самоставлення та його розвиток у дошкільників. Шляхи виховання самосвідомості.

Педагогічне спілкування як особливий засіб ефективного розвитку дитини. Сутність педагогічного спілкування. Функції педагогічного спілкування. Види педагогічного спілкування. Структура педагогічного спілкування. Діалогічне педагогічне спілкування, його критерії. Стили і моделі педагогічного спілкування. Техніка «Я-повідомлення» у спілкуванні. Прийоми педагогічного впливу: прийоми етичного захисту (наївний подив, питання на відтворення, підставлення мотиву, посилення на особливості характеру, протиставлення переваг вихованця його вчинку); гальмівні прийоми (збудження тривоги щодо покарання, іронія, констатація вчинку, натяк, удавана байдужість, удавана недовіра, удавана образа); спонукальні прийоми (авансування, вияв умінь учителя, обхідний рух, фланговий підхід, опосередкування, прохання, вияв невдоволення).

Партнерство ЗДО та сім'ї. Проблема взаємин вихователя і батьків вихованців ЗДО. Типові суперечності й труднощі у взаєминах між вихователем і батьками. Моральні дії вихователя у взаєминах з батьками вихованців. Використання техніки «Я-повідомлення» у спілкуванні з батьками.

Партнерство у трудовому колективі дошкільного закладу. Вихователь у трудовому колективі дошкільного закладу. Типи вихователів. Соціально-психологічний клімат ЗДО. Конфлікт у педагогічній взаємодії вихователя ЗДО. Шляхи та ефективні методи розв'язання конфліктних ситуацій. Умови дотримання культури педагогічного спілкування.

Полікультурність суспільства, культурні, релігійні, соціальні та мовні відмінності між родинами дітей ЗДО та незалежність освітнього процесу від власних поглядів, переконань, упереджень і стереотипів вихователя; форми, методи та прийоми формування толерантності в учасників освітнього процесу. Програми та методики соціальної інклюзії, різноманітності в ЗДО.

У процесі професійної підготовки майбутніх вихователів дошкільників ми класифікували способи партнерської взаємодії в ЗДО в системах «діти-діти» та «педагог-діти». Вони

стануть частиною їхньої «педагогічної валізи» як методичний інструментарій для впровадження освітнього партнерства та розвитку суб'єктності дитини (рис. 1):

Рис. 1. Педагогічний інструментарій освітнього партнерства в ЗДО

На рис. 1 представлено класифікацію способів партнерської взаємодії у ЗДО, що сприяє розвитку суб'єктності дошкільників через активну участь у плануванні, спілкуванні, творчості та пізнанні. Запропоновані підходи, такі як тайм-менеджмент, соціально-комунікативні тренінги, квести та інтерактивні ігри, формують у дітей навички самостійності, відповідальності та співпраці. Особливу роль відіграє партнерська пізнавальна діяльність, що включає роботу

із лепбукми, інтелектуальними картами та дослідження, стимулюючи критичне мислення та ініціативність. Завдяки цим технологіям дитина стає активним учасником освітнього процесу, що відповідає концепції особистісно-орієнтованого навчання та Цілям сталого розвитку.

На рис. 2 відображено ключові технології педагогічного спілкування, що є основою партнерської педагогіки та сприяють формуванню довірливих і конструктивних взаємин

Рис. 2. Педагогічний інструментарій освітнього партнерства в ЗДО

між вихователем і дитиною. Використання прийомів зміцнення контакту, технік подолання конфліктів, емпатійного слухання та ненасильницької комунікації допомагає створити в ЗДО безпечне емоційне середовище, у якому дитина відчуває себе почутою та значущою. Застосування техніки «Я-повідомлення» та принципів екологічної взаємодії розвиває у дітей навички самовираження, відповідальності та толерантної комунікації. Це сприяє реалізації суб'єктності дошкільника, оскільки він стає активним учасником освітнього процесу, здатним самостійно висловлювати думки, керувати власними емоціями та ефективно взаємодіяти з однолітками й дорослими.

Висновки. Отже, підготувавшись до партнерської взаємодії з дитиною дошкільного віку, вихователь зrealізує ключові аспекти Цілей сталого розвитку (2030). Оволодівши технологіями кооперованого навчання, критичного мислення, інтегрованого навчання, майбутній вихователь дітей дошкільного віку створить умови для формування свідомої самостійної особистості дошкільника (четверта

ціль сталого розвитку «Якісна освіта»); усвідомивши власну суб'єктність та суб'єктність усіх учасників партнерського трикутника, повагу до їх особистісних особливостей, він стане на шлях усвідомлення гендерної рівності (п'ята ціль сталого розвитку «Гендерна рівність»); навчившись створювати інклюзивне освітнє середовище, налагоджувати партнерську взаємодію у координатах партнерського трикутника «педагог-дитина-батьки», проявляючи толерантність і долаючи стереотипи, майбутній педагог зменшить нерівність (десята ціль сталого розвитку – «Зменшення нерівності»); сформувавши в студента спеціальності 012 Дошкільна освіта культуру ненасильницького спілкування, вміння розв'язувати конфлікти в педагогічній взаємодії, призведе до виконання шістнадцятої цілі сталого розвитку «Мир, справедливість та сильні інститути»; опанувавши колективною розумовою діяльністю, інтерактивними методами взаємодії, майбутній педагог ЗДО зможе здійснювати партнерську взаємодію (сімнадцята ціль сталого розвитку – «Партнерство заради стійкого розвитку»).

Список використаних джерел

1. Горбенко Н.А. Дошкільникам – освіту для сталого розвитку : рекомендаційний бібліографічний список. URL: <https://cutt.ly/fe62wOs3>
2. Дитина: Освітня програма для дітей від 2 до 7 років / наук. кер. проєкту О. В. Огнев'юк. Київ : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2020. 440 с.
3. Інноваційний потенціал професійної підготовки майбутніх фахівців у галузі дошкільної освіти : колект. монографія / за заг. ред. проф. О. А. Гнізділової. Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2024. 466 с.
4. Кіндрат І. Організація роботи дошкільників в малих групах : посіб. для вихователів. Київ : ЮНІСЕФ: ВГО «АПДО», 2023. 34 с.
5. Литвин Л. Теорія прив'язаності. З турботою про дитину. 2012. № 1 (28). URL: <https://www.clipr.cc/c6CBx>
6. Татарін В., Глазкова І. Подолання емоційно-вольового бар'єра як умова впровадження педагогіки партнерства. Наукові записки БДПУ. Педагогічні науки. 2024. Вип. 3. С. 13–25.
7. Формування базових якостей особистості дітей старшого дошкільного віку в ДНЗ : монографія / за заг. ред. О. Рейпольської. Харків : Друкарня Мадрид, 2015. 330 с.

References

1. Horbenko, N. A. *Doshkilnykam – osvitu dlia staloho rozvytku [Preschoolers – education for sustainable development]: rekomendatsiinyi bibliohrafichnyi spysok*. Retrieved from <https://cutt.ly/fe62wOs3> [in Ukrainian].
2. Ohnev' iuk, O. V. (Comp.). (2020). *Dytyna: Osvitnia prohrama dlia ditei vid 2 do 7 rokiv [Child: Educational program for children from 2 to 7 years old]*. Kyiv: Kyiv. un-t im. B. Hrinchenka [in Ukrainian].
3. Hnizdilova, O. A. (Ed.). (2024). *Innovatsiinyi potentsial profesiinoi pidhotovky maibutnix fakhivtsiv u haluzi doshkilnoi osvity [Innovative potential of professional training of future specialists in the field of preschool education]: kolektyvna monohrafiia*. Poltava: PNPU imeni V. H. Korolenka [in Ukrainian].
4. Kindrat, I. (2024). *Orhanizatsiia roboty doshkilnykiv v malykh hrupakh. Posibnyk dlia vykhovateliv [Organizing the work of preschoolers in small groups. A guide for educators]*. Kyiv: YuNISEF: VHO «APDO» [in Ukrainian].
5. Lytvyn, L. (2012). *Teoriia pryv'язanosti [Attachment theory]. Z turbotoiu pro dytynu [With care for the child]*, 1(28). Retrieved from: <https://www.clipr.cc/c6CBx> [in Ukrainian].
6. Tatarin, V., & Hlaskova, I. (2024). *Podolannia emotsiino-volovoho bariera yak umova vprovadzhennia pedahohiky partnerstva [Overcoming the emotional-volitional barrier as a condition for implementing partnership pedagogy]. Naukovi zapysky BDPU. Pedahohichni nauky [Scientific notes of the BDPU. Pedagogical sciences]*, 3, 13-25 [in Ukrainian].
7. Reipolska, O. (2015). (2015). *Formuvannia bazovykh yakosti osobystosti ditei starshoho doshkilnoho viku v DNZ [Formation of basic personality qualities of older preschool children in preschool institutions]: monohrafiia*. Kharkiv: Drukarnia Madryd [in Ukrainian].

Дата надходження до редакції
авторського оригіналу: 13.02.2025